סרטים בפעם הראשונה — כך נראה הגולאג

שני סרטים תעודיים, האחד הונגרי, השני סובייטי, חושפים בפעם הראשונה את האמת על הגולאג, בעוד שנם הקורבנות וגם השומרים חיים עדיין.

את המבוכה וסערת־הרוחות המופנים כלפי השיטה הסוציאליסטית במזרח־אירופה אפשר להרגיש היטב בקול־נוע התעודי. שני סרטים לפחות, האחד מברית־המועצות והאחר מהונגריה, מביאים גילויים מדהימים על מחנות־עבודה כפייתיים (הידועים בשם גר־לאג), שהונהגו לא על־ידי המישטרה או השילטון, כי אם על ידי מישמרות־הביטחון של המיפלגה הקומוניסטית.

בסרט תעודי בן ארבע שעות של לידיה גרמאטי ההונגריה, שהוקרן ב־ראשונה לפני אורחים מן החוץ, שהוזמנו לשבוע הסרטים ההונגרי בבודאפשט, נחשפו עובדות מחרידות על גולאג שנוהל אחרי המילחמה, בשנות ה־50, על־ידי מישמרות־ביטחון מיוחדים שהקימה לעצמה המיפלגה הקומוניסטית השלטת. כדי להגן על עצמה מדמוקרטים מסוכנים נהגה לעצור כל מי שנחשד בנטייה לפאשיזם, לבורגנות או לסתם דיעות חופשיות.

אחד האסירים לשעבר במחנה סיפר סיפור מזעזע: הוא, יהודי שנותר בחיים אחרי מחנות־ההשמדה של הנאצים, חזר לכל חוק, הרי הרוסים ביטאו זאת אחרת כשסיפרו, בלי כל מעצורים, בסרט תעודי על מחנה־העבודה בסולובקי, הגולאג הראשון והגדול ביותר שברוסיה הלבנה, כי היה חוק במוסקווה והיה חוק בסולובקי.

הסרט, שסיים את פסטיבל ברלין בהצגת חצות מיוחדת, הביא בראשונה עובדות בלתי־ידועות על הזוועות שרוסים עשו ברוסים במשך עשרות שנים, רק משום שמישהו נחשד בפעילות או במחשבה שלא עלתה בקנה אחד עם הקו הסטליניסטי הרישמי, או שמישהו העליל עליו שכך עשה. ההשוואה בין סטאלין להיטלר או בין סטאלין לנירון היתה בוטה ביותר ועצם הפיקפוק הפומבי בשיטה כולה ובניקיון כפיה מעמיד שוב לשאלה את מידת בטיחותו של גורבאצ'וב על כסאו, דבר שאירופה המיזרחית כולה חרדה לגורלו.

תדריך

חובה לראות

תל־אביב: אינטרוויסטה, בגלל הסילחמה ההיא, ליידי איב, מירדף חצות, נשואה למאפיה, נשים נשים, קפה בגדד, צא וראה.

ירושלים: הנסיכה הקסומה, נשואה למאפיה, קפה בגדד, שם המישחק.

חיפה: מירדף חצות, קיץ אצל סבא.

תל־אביב

★★★★ **אינטרוויסטה** (לב 4, מוצג גם באודיטוריום דיזאל בהרצליה, איטליה) — מסע של פדריקו פליני למקסמי צ'ינה צ'יטה והפגשת שניים מאליליו. אניטה אקברג ומארצ'לו מאסטרויאני.

★★★ **בגלל המילחמה ההיא** (לב 3, מוצג גם בתיאטרון ירושלים, ישראל) — טראומת הדור השני לשואה מוצגת דרך שירים וסיפורים של יעקב גלעד, יהודה פוליקר והוריהם, סלוניקאים מזה ופולנים מזה.

★★★ **דג רשמו ונדה** (טיילח 3, שחף. מוצג גם ברון בחיפה, בכפיר ובסנטר 1 בירושלים, בחולון ובנהריה, בנתניה, בפתח־תיקווה, ובגבעתיים, בריטניה) — ג'ון קליז בתסריט מצחיק הטומן בחובו ביקורת חברתית וביקורת תרבותית על פרקליט אנגלי מכובד הנסחף למערבולת רומאנטית ומוצא את עצמו מחוץ לחוק. גם ג'יימי לי קרטיס, מייקל פאלין, וקווין קליין עושים עבודה נהדרת.

★★★ **נשואה למאפיה** (לימור, מוצג גם באור 1 בירושלים, בנתניה וברמת־גן, ארצות־הברית) — ג'ונתן דמי מראה מה אפשר לעשות כדי להתבדר ולא להיראות טיפש. כריש מאפיה נרצח ואשתו מנסה לפתוח דף חדש. זה לא כל כך פשוט, אבל זה מאוד משעשע, קולח, שנון ומגלה את כל חמודותיה וכישרונה של מישל פייפר, העתידה להוביל בחמישיה הפותחת של כוכבות־הבד המבוקשות ביותר.

עדנה מיינרי ■

סירטי קולנוע בטלוויזיה

★★★ **אזעקה גורלית** (יום רביעי, 1 במארס, בשעה 22.05, ארצות־הברית) — **הגירסה הרצינית של הד"ר סטריינג'לב. בגלל טעות, נמצא מטוס אמריקאי בדרך למוסקווה, טעון פצצות גרעיניות, ונשיא ארה"ב מוכן לעשות הכל, אפילו להפציץ בעצמו את ניו־יורק, כדי למנוע מילחמה גרעינית. סידני לומט לקח את העניין מאוד ברצינות, כיאה לתקופת החרדה האטומית שבה הופק הסרט. הנרי פונדה בתפקיד הראשי.**

★★★ **צמד בכותרות** (ביום שישי, 3 במארס, בשעה 21.30) — **וולטר מתיאו וג'ורג' ברנס בקומדיה של ניל סיימון על שני קומיקאים מזדקנים שצריכים לחזור ולהופיע שוב זה לצד זה, כל המריבות והחיכוכים מן העבר חוזרים וצפים על פני השטח.**

★★★ **נערי המקהלה** (יום רביעי, 8 במארס, בשעה 22.15) — **הצד האפל של עבודת המישטרה השיגרתית, בלי הזוהר והילת התהילה המלווה, בדרך כלל, סיפורים מסוג זה על בד הקולנוע, בימוי מופתי של רוברט אולדריץ' ומישחק מצויין של הרי קינג וצ'ארלס דרנינג.**

לביתו כדי לגלות שאיש ממישפחתו לא נותר בחיים. מישהו סיפר לו שאביו נראה חי בבית־חולים במינכן. האיש יצא לגרמניה והחל בחיפושים קדחתניים אחרי אביו. משלא גילה אותו חזר הביתה לבודאפשט ומכיוון שהיה בודד ולא השתייך לכל מיסגרת מישפחתית או חברתית התגנדב למישטרה. לא עברו כמה ימים ובאו לעצרו באשמת ריגול. לא עזרו כל טיעוניו שהיה בגרמניה כדי לחפש את אביו, וכי שהה במחנה־שיקום שנוהל על־ידי הג'וינט, שחילק לניצולי מחנות־הריכוז חבילות מזון.

„לא ריגלתי," טען האיש, „וכי כיצד יכולתי, אחרי כל מה שעבר עליי?" אבל התגובה על הודאתו היתה מכות ועינויים. האשימו אותו כי אם לא ריגל הרי לפחות גנב. אם לא גנב הרי היה כייס. אם לא כייס הרי לפחות סחר במיצרכים שהיו בתוך חבילות הג'וינט.

המפתיע בסרט היה הגילויים הנוזים וחסרי־הפשרות המתייחסים לאנשים שעדיין חיים, הן הקורבנות, הן המענים.

דבר דומה גילה סרט מברית־המועצות. אם אצל ההונגרים נאמר במפורש כי מישטרת המיפלגה עמדה מעל

אין סליחה לאנסים

ג'ודי פוסטר וקלי מקגיליס: אלימות קשה

הנאשמים (אורלי, בן־יהודה, תל־אביב, מוצג גם בבניי־ני־האומה **בירושלים**, בעצמון 1 **בחיפה**, ארצות־הברית) – **סכס ואלימות, ואם אפשר אז קצת מחאה חברתית, הם ללא ספק מיר־שם בדוק להצלחה קופתית מובטחת. את העובדה הזאת כבר למדו שני המפיקים הממולחים, שרי לנסינג וסטנלי ג'ופה, האחראים לאחד המצליחנים הקופתיים המגעילים ביותר בזמן האחרון, תיזור גורלי, שהפקידו את מלאכת הבימוי בידי ג'ונתן קפלן. ואם אז זכתה הצדקנות – מי שבוגד באשתו ייענש נוראות, גם הפעם זוכה הצדקנות – מי שיאנוס או יעודד אונס ולא ינסה למנוע אותו, ייענש.**

צדקנות, לא חלילה משום שזה לא מגיע למעודד מעשה אונס שייענש בכל חומרת הדין, אלא משום שבדרך להעברת המסר מגישים המפיקים ובימאי אורגיה של אלימות ומין, המבטיחה את הכנסותיו של הסרט מעבר לכל ספק וקצת קשה להאמין להם, בכל הרצינות, שרק טובת הכלל היתה לנגד עיניהם.

שרה טוביאס, היא פרחה הנאנסת באונס קבוצתי אלים ורועש, כשקבוצת גברים מחורמנים חוזה בה בריקוד מגרה ומתגרה. טוביאס, מועצבת על־ידי השחקנית ג'ודי פוסטר, קמיע בטוח לקטינה מושחתת (באגסי מלון, נהג מונית).

הפרקליטה, קלי מקגיליס, מוצאת עצמה פותחת במאבק מישפטי מחודש, אחרי שהקורבן, פוסטר־טוביאס תובעת להחזיר לה את כבודה העצמי.

ואמנם, זה המסר ומוסר ההשכל שיש לסרט להציע, ובתור שכזה הוא באמת חשוב: גם אם אשה תהיה חופשיה ומשולחת רסן, ממש כמו הגבר, אין לאף אחד רשות לאנוס אותה. אונס הוא סוג של אלימות חסרת־הגינון, שאין לה כפרה או סליחה.

המידבר הלוהט

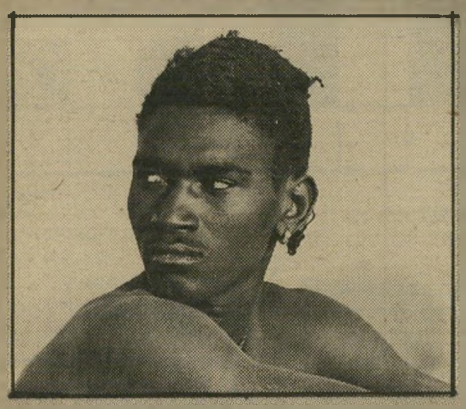

קריסנה קיין – ג'יאנקורו נגד אביו

זוהר (דיזנגוף 2 תל־אביב, מאלי) – **בימאי הסרט, סולי־מאן סיסה ממאלי, הוא אחד המרתקים שבבימאי אפריקה והמוכר שבהם. לרוב נחשבו סרטיו להצהרות פוליטיות פיוטיות וסירטו היפהפה הזה אינו יוצא מהכלל.**

למרות שהוא עמוס בסמלים פולקלוריסטיים ומסורתיים וזוהר בשמש המידבר האפריקאי המקדיחה את הדימיון, זהו ביסודו סיפור פשוט למדי: מסע של אב, קוסם ומגיד־עתידות מכובד ובא בימים לפגישת העימות עם בנו, ג'יאנקורו, שירש את כוחותיו המאגיים של אביו, ומאיים על סמכותו עד כדי רצונו של האב למגר את בנו.

מסעם של השניים, זה לקראת זה, על רקע נופי המידבר האפריקאי המדהימים, הזוהרים בשמש זהובה וקודחת, וחולות מעובצים בפסלים אבסטרקטיים, הופך עבור הצופה למסע קסום ומהפנט. גם הוא ידבק בזוהרה של השמש ויש בקצב של הסרט משהו מרדים עד כדי תרדמה היפנוטית. גם במשלים הרבים ובמראות יש משמעויות ופרשנות תלת־רבדית, שכדי לעמוד על טיבם יש צורך בהכנה לא־מעטה או בנכונות להתמודד עם דברים שתומים רק נוכח האסתטיקה המופלאה שלהם

נביא החורבן על עצמו

קלאוס מריה בראנדאואר וארלנד יוזפסון

האנוסן (פאר, תל־אביב, מוצג גם באימפריה 1 **בירושלים**) – **הסרט, שזכה להיכלל ב־50 הסרטים הזרים המועמדים לאוסקר, הוא קו־פרודוקציה הונגרית־גרמנית־אוסטרית על נושאה קודמת – מרכז אירופה על רקע עליית ההיטלריזם והאירועים הקודחים ששינו סידרי עולם עד עצם היום הזה. שיתוף הפעולה של קלאוס מריה בראנדוואר והבימאי אישטוואן סאבו מבטיחים איכות אסתטית..**

אחרי מפיסטו וקולונל רדל, שגם שניהם עסקו בשתי דמויות טראגיות מסוכסכות עם עצמן, הנפלות קורבן לשילטון שאותו הן מנסות לשרת, מגיש סאבו את סיפורו הטראגי של האנוסן. במקור יהודי מוסתר שניחן בכוחות סלפתיים נדירים. הוא מגלה את כוחותיו העל־טיבעיים אחרי שנפצע ב־ראשו, הופך אותם לקאריירה ומשלם ביוקר כאשר מקור כוחו הופך למקור פחד למעסיקיו. כשהשילטון הנאצי מגלה שהאנוסן מנבא את קריסתו עומדת אמנותו של האנוסן בעוכריו וממיטה עליו את החורבן באותה עוצמה שהביאה לו את התהילה. שילטון טוטאליטרי־פאשיסטי אינו סובל אינדיווידואליסטים או פרטים בעלי עוצמה.